

SAYIN DR. MEHMET MÜEZZİNOĞLU
T.C. SAĞLIK BAKANI
ANKARA

313/2016

04.03.2016

Sayın Bakan,

Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Sağlık Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde ülkemize ilişkin sağlık göstergelerinin gerçeği yansıttığına dair ciddi tereddütlerimizin olduğunu ifade etmiş ve çarpıcı bir örnek olarak da Prof. Dr. Kayıhan Pala ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmayı¹ örnek vermiştim. Bu çalışmayı ekte bilgilerinize sunuyoruz.

Bu vesile ile ülkemizdeki bebek ölüm hızı (BÖH) değerine ilişkin bilimsel kanıtlara dayanan görüşlerimizi sizinle paylaşmak isteriz. Tarafımıza göndermiş olduğunuz yanıt mektubundaki rakamlar BÖH'nin, Dünya Sağlık Örgütü'nün kullandığı yöntemle değil Sağlık Bakanlığı'nın kendine özgü yöntemi nedeniyle düşüktür.

Sağlık Bakanlığı'nın son yıllarda, gestasyon haftası 28 hafta ve üzerindeki bebeklerin ölümlerini dikkate alarak BÖH hesapladığı görülmektedir. Bu nedenle Sağlık Bakanlığı'nın BÖH hesabı, DSÖ'nün kabul ettiği hesap yönteminden farklıdır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan ve Türkçe'ye Sağlık Bakanlığı tarafından çevrilerek 2009 yılında "Temel Epidemiyoloji" adıyla yayınlanan kitabın 26. sayfasında yer aldığı gibi², BÖH gestasyon haftasına bakılmaksızın canlı doğup ölen tüm bebekleri kapsamaktadır. Ayrıca Bu tanım klasik epidemiyoloji kitaplarında bu haliyle yer aldığı gibi, DSÖ'nün yakın zamanda çıkardığı yayınlarda da böyledir³. DSÖ'ne göre ≥ 28 haftalık ölümler sadece "ölü doğum" tanımında dikkate alınmakta olup, bu sınır erken ve geç ölü doğumları ayırt etmek için kullanılmaktadır.

¹Pala, K., Turkkın, A., Gerçek, H. (2010) Türkiye'de illerde bebek ölüm hızı ne kadar doğru hesaplanabiliyor? Bursa'dan bir çalışma. Türk Pediatri Arşivi, 45: 264-267.

²Bonita R, Beaglehole R, Kjellström T. Temel Epidemiyoloji. 2. Baskı. Türkçe Çeviri: T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Sağlık Kurumu, Ankara, 2009. Erişim: <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/epidemiyoloji.pdf>

³ Global Reference List of 100 Core Health Indicators, WHO, Geneva, 2015, s:27. Erişim: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/173589/1/WHO_HIS_HSI_2015.3_eng.pdf?ua=1

Bebek Ölümü

Bebek ölüm hızı, bir topluluktaki sağlık düzeyi göstergesi olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır. Bebek ölümü, yaşamın birinci yılında çocuklardaki ölüm hızını ölçmektedir ve payda aynı yıl meydana gelen canlı doğumların sayısıdır.

Bebek ölüm hızı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

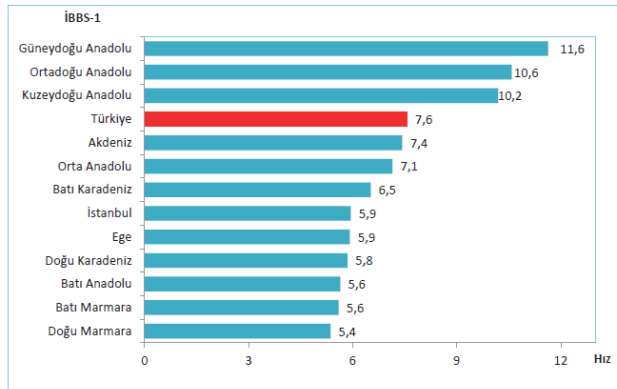
$$\text{Bebek ölüm hızı} = \frac{\text{Bir yıl içinde, 1 yaşın altındaki çocuklarda görülen ölüm sayısı}}{\text{Aynı yıla ait canlı doğum sayısı}} \times 1000$$

Ülkemizde toplanan veriler, çeşitli yöntemlerle yapılan kestirimler ve saha araştırmalarının sonuçları, Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan BÖH istatistiklerinden farklılık göstermektedir.

Sağlık Bakanlığı 2013 yılı için bebek ölüm hızını binde 7,8 olarak açıklarken TÜİK binde 10,8 ve Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) binde 13,6 olarak açıklamaktadır⁴. Bilindiği gibi TNSA Türkiye’de ve dünyada referans olarak kullanılan çok geniş kapsamlı bir saha araştırmasıdır. TNSA sonuçlarına göre Türkiye’de bebek ölüm hızı Sağlık Bakanlığının açıkladığı veriden %74 daha yüksektir. Üstelik bebek ölüm hızı 2014’te artış eğilimindedir. TÜİK, 2014 yılı için bebek ölüm hızının binde 11,1’e yükseldiğini belirterek bir önceki yıla göre gözlenen artışa dikkat çekmiştir. Benzer bir artış eğilimi Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından yayınlanan istatistiklerde de gözlenmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan bebek ölüm hızı değerlerinde de farklı değerler karşımıza çıkabilmektedir. Çünkü Bakanlık Sağlık İstatistikleri Yıllığında 2014 yılı için bebek ölüm hızını binde 7,6 olarak açıklarken, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu aynı yıl için binde 10,6 olarak açıklamaktadır.

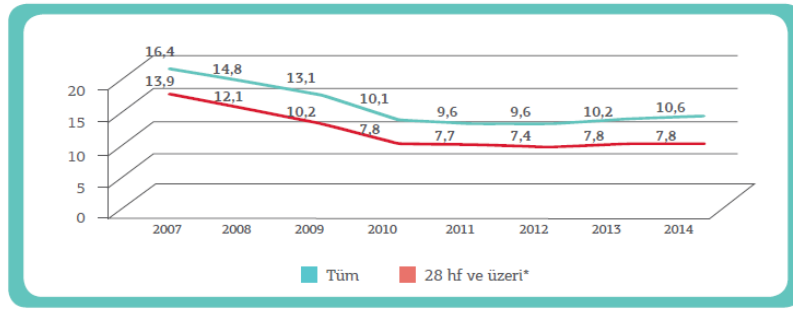
Şekil 2.3. İBBS-1’e Göre Bebek Ölüm Hızı, (1.000 Canlı Doğumda), 2014

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

⁴ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması." Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, TC Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara: Hacettepe Üniversitesi (2014).

Grafik 33. Yıllara Göre Bebek Ölüm Hızları (THSK, 2014)

Türkiye’de BÖH değerleri ile ilgili bu karmaşık durum, Halk Sağlığı Uzmanları’nın bilimsel dergisi olan Türkiye Halk Sağlığı Dergisi’nde yayınlanan bir yazı ile de 2014 yılında dile getirilmiştir.⁵

Benzer biçimde tutarsızlık, yayınlanan uluslararası makalelerde de göze çarpmaktadır. Bizzat önceki Sağlık Bakanı Dr. Recep Akdağ’ın da yazarları arasında yer aldığı ve 2013’te *Lancet*’te yayınlanan makalede⁶, Türkiye’de bebek ölüm hızı binde 7,7 olarak verilirken; söz konusu makalenin birinci ismi olan akademisyen tarafından 2015 yılında *New England Journal of Medicine*’de⁷ yayınlanan makalede bu kez binde 17 olarak verilmiştir.

Universal health coverage in Turkey: enhancement of equity

Rifat Atun, Sabahattin Aydın, Sarbani Chakraborty, Safir Sümer, Meltem Aran, İpek Gürol, Serpil Nazlıoğlu, Şenay Özgülcü, Ülger Aydoğan, Banu Ayar, Uğur Dilmen, Recep Akdağ

www.thelancet.com Published online June 27, 2013 [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61051-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61051-X)

Ministry of Health data (with the exception of the most recent estimates), which suggest that infant mortality in Turkey fell from 29.0 per 1000 livebirths in 2003, to 7.7 per 1000 livebirths in 2011.¹⁸

⁵Eskiocak, M., & Selçuk, E. G. (2014). Türkiye’de Sağlık Bakanlığı tarafından bildirilen bebek ölüm hızları üzerine eleştirel bir değerlendirme/A critical review of infant mortality rates reported by the Ministry of Health in Turkey. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 12(3), 207-216.

⁶Atun, R., Aydın, S., Chakraborty, S., Sümer, S., Aran, M., Gürol, I., Nazlıoğlu, S., Özgülcü, Ş., Aydoğan, Ü., Ayar, B., Dilmen, U., Akdağ, R., (2013). Universal health coverage in Turkey: enhancement of equity. *The Lancet*, 382, 65-99.

⁷Atun, R., (2015). Transforming Turkey's Health System—Lessons for Universal Coverage. *New Eng J Med*, 373(14), 1285-1289.

The NEW ENGLAND JOURNAL of MEDICINE
Perspective
 OCTOBER 1, 2015

INTERNATIONAL HEALTH CARE SYSTEMS
Transforming Turkey's Health System — Lessons for Universal Coverage
 Rifat Atun, M.B., B.S., M.B.A.

Selected Characteristics of the Health Care System and Health Outcomes in Turkey

Life and death	
Life expectancy at birth (yr)	75
Additional life expectancy at 60 yr of age (yr)	21
Annual no. of deaths per 1000 population	6
Annual no. of infant deaths per 1000 live births in 2013	17
Annual no. of deaths of children ≤ 5 yr of age per 1000 live births in 2013	19

Takdir edileceği gibi, BÖH sağlık düzeyinin önemli bir göstergesidir. Bunda yapılan hatalar da ülkenin sağlık düzeyiyle ilgili yanıtıcı çıkarımlara yol açar ve alınması gerekli tedbirlerin alınmaması sonucunu doğurur.

Türk Tabipleri Birliği olarak, bebek ölüm hızı da dahil olmak üzere ülkemize ait sağlık göstergelerinin konunun uzmanları tarafından tartışılacağı bir toplantının öncelikle böylesi hataların düzeltilmesi için önemli bir adım olacağı düşüncemizi iletir, böyle bir toplantıya memnuniyetle bilimsel katkı vereceğimizi ifade eder, saygılar sunarız.

e

Dr. H. Özden Şener

TTB Merkez Konseyi
 Genel Sekreteri